משיח בפרשה

שילוב שמביא גאולה

מחזור רביעי

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ממתן תורה לתורה חדשה | התורה והעולם

שיעור לפרשת כי תשא

מקור מרכזי: לקוטי שיחות חט"ו, יתרו ב.

ללמוד מהמשיח? נחיה ונראה!

בשבועות הקודמים עסקנו במעלת התורה ועליונותה על העולם, נחשפנו במיוחד לרובד הפנימי של התורה - השמן, ושוחחנו על מהותה של התורה כתורת ה' חכמתו ורצונו, והמעלה הגדולה בלימוד התורה ערב הגאולה.

בהמשך לדברים אלו נלמד היום על אופן מסירת התורה על ידי משה רבינו, ושלימותה בביאת משיח צדקינו.

א. משה קיבל תורה מסיני ומסרה...

פרשתנו מקפלת בתוכה 4 חודשים קריטיים בחיי עם ישראל: לאחר מעמד הר סיני משה רבינו מודיע כי הוא עולה להר סיני ללמוד את התורה מפי הקב"ה במשך 40 יום ולאחריהם יירד וילמד את התורה לעם ישראל. בני ישראל ספרו את הימים בצורה מוטעית וכשכבר עברו לדעתם 40 יום ומשה טרם הופיע, החלו הלחשושים לעבור במחנה - משה מת...

השטן הגביר את הבלבול בכך שהראה להם מחזה בו משה שוכב על מיטתו בשמים כמת, וכל המלאכים מלווים אותו... מרד והתססה החלו במחנה על ידי ה"ערב רב", ובני ישראל חטאו בחטא הנורא - חטא העגל. למחרת - יום הארבעים האמיתי, כשמשה יורד מההר ורואה את הנעשה, הוא שובר את הלוחות, ומתחנן ודורש מה' מחילה. הוא שורף את העגל, דן את החוטאים, ועולה שוב להר- ל–40 ימי תפילה, עד שנתקבלה בקשתו למחול לעם. ואז עלה ל–40 יום האחרונים על מנת לקבל את הלוחות השניות.

יום רדתו מן ההר עם הלוחות השניות, המבשרות את המחילה המושלמת, היה י' בתשרי. מיני אז נקבע יום זה ליום המחילה והסליחה - יום הכיפורים. באותו יום החל משה ללמד את התורה לעם ישראל:

1. שמות ל"ד, ל"א–ל"ב: **וַיִּקְרָא אֲלֵהֶם מֹשֶׁה. וַיָּשֻׁבוּ אֵלָיו אַהֲרֹן וְכָל הַנְּשִׂאִים בָּעֵדָה, וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם. וְאַחֲרֵי כֵן נִגְּשׁוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיְצַוֵּם אֵת כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אִתּוֹ בְּהַר סִינָי.** רש"י: תָּנוּ רַבָּנָן:[1] כֵּיצַד סֵדֶר הַמִּשְׁנָה? מֹשֶׁה הָיָה לוֹמֵד מִפִּי הַגְּבוּרָה. נִכְנַס אַהֲרֹן שָׁנָה לוֹ מֹשֶׁה פִּרְקוֹ. נִסְתַּלֵּק אַהֲרֹן וְיָשַׁב לוֹ לִשְׁמֹאל מֹשֶׁה. נִכְנְסוּ

1) תלמוד בבלי עירובין נד, ב.

בָּנָיו, שָׁנָה לָהֶם מֹשֶׁה פִּרְקָם. נִסְתַּלְּקוּ הֵם, יָשַׁב אֶלְעָזָר לִימִין מֹשֶׁה וְאִיתָמָר לִשְׂמֹאל אַהֲרֹן. נִכְנְסוּ זְקֵנִים שָׁנָה לָהֶם מֹשֶׁה פִּרְקָם. נִסְתַּלְּקוּ זְקֵנִים, יָשְׁבוּ לַצְּדָדִין. נִכְנְסוּ כָּל הָעָם שָׁנָה לָהֶם מֹשֶׁה פִּרְקָם.

ניתן היה לומר שזו הייתה בעצם הישיבה הגדולה בעולם, כשכל בני ישראל היו מכונסים במקום אחד ושומעים את שיעור התורה מפי משה. [ואם תשאלו איך היו יכולים כולם לשמוע את משה? כפי הנראה מדברי הרמב"ם[2], לא כל בני ישראל היו נכנסים, אלא המעוניינים היו נכנסים, והשאר היו לומדים מהם].

אכן מאז ועד היום לא התקיימה ישיבה רבתי כזו. אולם אנו מוצאים תיאור דומה על לימוד התורה לעתיד לבוא על ידי מלך המשיח שבנוסף לכך שיהיה שליט ומנהיג העולם, יהיה המורה הגדול שכולם יבואו ללמוד תורה מפיו:

2 משנה תורה לרמב"ם הלכות תשובה ט, ב: **"אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁיַּעֲמֹד מִזֶּרַע דָּוִד בַּעַל חָכְמָה יִהְי' יֶתֶר מִשְּׁלֹמֹה וְנָבִיא גָּדוֹל כו' וּלְפִיכָךְ יְלַמֵּד כָּל הָעָם וְיוֹרֶה אוֹתָם דֶּרֶךְ ה' וְיָבוֹאוּ כָּל הַגּוֹיִם לְשׁוֹמְעוֹ כו'".**

מדברי הרמב"ם על חכמתו הגדולה של מלך המשיח, ניתן להבין שבין תלמידיו יהיו כל חכמי ישראל במשך הדורות. במדרש שלפנינו העוסק בנבואת ישעיה בנושא הגאולה ומלך המשיח, נמצא ענין נוסף ומפליא במיוחד:

3 תנחומא תולדות, י"ד: **הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד (ישעיה, נב), יָרוּם מֵאַבְרָהָם וְנִשָּׂא מִיִּצְחָק וְגָבַהּ מִיַּעֲקֹב . . וְנִשָּׂא מִמֹּשֶׁה . .**

מלך המשיח יהיה נעלה יותר ממשה, שיישב גם בין תלמידיו של מלך המשיח. מה יוכל המשיח לחדש למשה? ובנוסף איך בכלל יוכל מלך המשיח ללמד מספר כה רב של תלמידים יחדיו?

ב. שכינה מדברת מתוך גרונו של משה

בשיעור שלפנינו נראה, שאופן הוראת התורה על ידי מלך המשיח, הוא המשך ישיר להוראת התורה על ידי משה.

הבה ונעיין בדברי הגמרא שצוטטו על ידי רש"י:[3]

4 תלמוד בבלי עירובין נ"ד, ב **וְנֵיעוּל אַהֲרֹן וְנִיגְמַר מִמֹּשֶׁה, וְלִיעַיְילוּ בָּנָיו וְלִיגְמְרוּ מֵאַהֲרֹן, וְלִיעַיְילוּ זְקֵנִים וְלִילְפוּ מִבָּנָיו, וְלֵיזְלוּ וְלִיגְמְרִינְהוּ לְכוּלְהוּ יִשְׂרָאֵל? כֵּיוָן דְּמֹשֶׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה גָּמַר מִסְתַּיְיעָא מִלְתֵּיהּ (=וייכנס אהרון וילמד ממשה. ויכנסו בניו וילמדו מאהרון, ויכנסו הזקנים ולימדו מבניו, וילכו וילמדו את כל ישראל? כיון שמשה מפי הגבורה למד, מסתייע ענינו)[4].**

הגמרא מקשה: מדוע משה עצמו מלמד את דברי ה' ארבעה פעמים - אפשר הרי שלאחר שאהרון למד ממשה, ילמד אהרון את בניו, הם את הזקנים, והזקנים את שאר בני ישראל? עונה הגמרא תשובה לא מפתיעה: כיון שמשה למד מפי הגבורה, ממנו ראוי ללמוד ישירות. המשמעות הפשוטה היא: שאינו דומה הדבר ללימוד מהשומע ישירות מהקב"ה, לקבלת הדברים על ידי 'כלי שני ושלישי'. בפנימיותם של דברים, הדבר תלוי במהותו של משה כנשיא ישראל בכלל[5] ונותן התורה בפרט:

משה רבינו הוא צינור המעביר את דברי ה' אל בני ישראל, "אנכי עומד בין ה' וביניכם, להגיד לכם את דבר ה'". במתן תורה הקב"ה התגלה ודיבר אל בני ישראל, אולם הם לא יכלו להכיל זאת, ופרחה נשמתם. לאחר שתי הדברות הראשונות פנו בני ישראל אל משה וביקשו: "דַּבֵּר אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן נָמוּת[6]". בני ישראל נזקקים לממוצע מחבר ביניהם ובין הקב"ה - משה רבינו, שמצד מהותו יש לו האפשרות לקבל את דברי ה' ישירות, ולהעביר זאת לנשמות בגופים פיזיים בעולם הזה. תפקידו העיקרי של משה הוא לתווך ולהעביר אלינו את התורה - "תורה צווה לנו משה". **לימוד התורה מפי משה הוא כמו לימוד התורה מהקב"ה בעצמו.** דברים אלו מפורשים גם בזוהר, שגרונו של משה הוא צינור מעביר של דברי הקב"ה ממש:

---

2) כפי הנראה מדברי הרמב"ם בהקדמה לפירוש המשניות, רק מי שרצה נכנס ללמוד ממשה, ושאר כל העם למדו ממנו.

3) לאלו שאינם בקיאים במהלך לימוד גמרא, אפשר לציין, את דרכה של הגמרא להביא ברייתא - דברי תנאים, ואותה לפרש על ידי קושיות ותירוצים. רש"י ציטט את הברייתא, ואנו עוקבים אחרי מהלך הגמ' בפירושה של הברייתא.

4) שאלה דומה הופנתה למשה על ידי יתרו וכתוצאה מכך משה מינה שופטים לעסוק בדיני ומשפטי חיי היום–יום, אמנם בכל זאת בלימוד התורה לכולם ניתנה האפשרות ללמוד פעם אחת ממשה בעצמו.

5) נושא נשיא הדור וממוצע המחבר, הינו נושא רחב שיידון בעזרת ה' בשיעורים הבאים. כאן הובא רק הענין שעל ידו ניתנת התורה.

6) שמות כ, ט"ו

5 **זוהר חלק ג' רלב, א: מִיָּד דְּשָׁמְעוּ מִלִּין רַבִּי שִׁמְעוֹן וְכָל חַבְרַיָּיא, אָמְרוּ בְּרִיךְ אֱלָהָא דְּזָכִינָא לְמִשְׁמַע מִלִּין, מֵהַהוּא דְּאִתְקְרֵי רַבָּן שֶׁל נְבִיאִים, רַבָּן דְּחַכָּמִים, רַבָּן דְּמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ מְדַבֵּר עַל פּוּמוֹי . . (= מיד ששמעו הדברים, רבי שמעון וכל החברים הקדושים אמרו ברוך השם שזכינו לשמוע דברים אלו מההוא שנקרא רבם של כל הנביאים ורבם של כל החכמים ורבם של כל מלאכי השרת וששכינה מדברת על פיו. .).**

אם כן הלימוד מפי משה מבחינת המהות הוא לימוד מפי הגבורה בהר סיני ממש, אך מבחינת אופן המסירה הוא כזה שניתן להכלה על ידי בני ישראל. כשיהודי לומד תורה ממשה - הוא מקבל את היחס הנכון לתורה, וניטעת בו ההכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה. כך גם כוונתו בלימוד התורה היא ההתקשרות והחיבור לנותן התורה. על כן כל יהודי זקוק ללמוד תורה באופן ישיר מפי משה ולא מפי אהרון ובניו.

ג. טוב מראה עיניים ממשמע אוזניים

כדי להבין יותר במעלת הוראת התורה על ידי משה, עלינו להתבונן באופן הלימוד של משה מפי הגבורה. מובא בספרי החסידות שמשה למד תורה על ידי 'ראיה', לעומת דרגת העם שלמדו תורה באופן של 'שמיעה'.

ההבדל בין ראיה לשמיעה הוא, שראיה מתייחסת למציאות הקיימת מול האדם והוא מתוודע אליה ישירות; אפשר אפילו לומר שהמציאות עצמה מתוודעת לאדם. ואילו בלימוד באמצעות שמיעה - אדם מתוודע למציאות שאינה מוכרת לו באמצעות שפה ומילים. הדרך הרגילה הזו בו האדם לומד בדרך כלל מושגים ורעיונות חדשים נקראת 'שמיעה' (לא רק בגלל שנעשית על ידי האוזן הפיסית, אפשר להיחשף לרעיון דרך קריאה בספר, אלא שהמאפיינים של הדרך הזו הם כמו בחוש השמיעה הפיזי).

נתאר לעצמנו אדם הרוצה לתאר לחבירו אירוע שחוה או דבר שראה (מבנה, תמונת נוף וכדו'): הוא נדרש לבנות את הסיפור פרט אחר פרט, החל מהפרטים הגדולים וכלה בפרטי הפרטים הקטנים. הוא ישתמש **במלל רב** כדי לתאר דקות בודדות או עצם מסויים. גם אם הוא מספר–אמן, עדיין השומע מדמיין לעצמו דרך המילים תמונה כלשהי, שיש מרחק בינה לבין המציאות. מלבד זאת, ככל שסיפורו יישמע אמין ומתקבל על הדעת, מישהו אחר יוכל לבוא ולהטיל ספק אצל השומע האם כך באמת היו פני הדברים.

אולם שונה הדבר באדם שרואה בעיניו וחווה בעצמו: כהרף עין מצטלמת במוח תמונה רחבה. מראה העיניים כובש את שכלו, מעורר את רגשותיו, ונחקק אצלו לעד. גם אם ילד קטן רואה משהו **ואינו** מבין **איך** הדברים אירעו וכיצד, אין לו כל ספק שהדבר **אכן** אירע, ובמוחו מצטיירת התמונה של הדבר עצמו, לא "דומה" ולא "ליד", הרבה יותר מכל מבוגר וחכם שרק ישמע על כך.

6 **ספר המאמרים תש"ד עמ' 157: וְהִנֵּה בְּכֹחַ הָרְאִיָּה, הִטְבִּיעַ הקב"ה יִתָּרוֹן מְיֻחָד בְּהִצְטַיְּרוּת הַדָּבָר הַנִּרְאֶה בְּמֹחוֹ וְכֹחַ זִכְרוֹנוֹ וּפוֹעֵל הִתְקַשְּׁרוּת גְּדוֹלָה, אֲשֶׁר בְּכָל עֵת שֶׁנִּזְכָּר עַל הַדָּבָר שֶׁרָאָה, הִנֵּה הַדָּבָר נִצָּב כְּנֶגֶד עֵינָיו כְּאָז כֵּן עַתָּה . . [דְּזֶהוּ כְּלָלוּת עִנְיַן הָעֲלִיָּה לָרֶגֶל. . הִנֵּה הַמַּחֲזוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת נִצְטַיְּרוּ בְּמֹחָם וְנֶחְקְקוּ בְּכֹחַ זִכְרוֹנָם וְנִקְבְּעוּ בִּלְבָבָם וּרְאִיָּה זוֹ פָּעֲלָה בָּהֶם אַהֲבָה וְכֹסֶף בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת, וְיִרְאָה גְּדוֹלָה מֵהֲדַר גְּאוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ], לִהְיוֹת דְּהִצְטַיְּרוּת הָרְאִיָּה פּוֹעֶלֶת הִתְקַשְּׁרוּת פְּנִימִית, שֶׁהַדָּבָר שֶׁרָאָה עוֹמֵד לְנֶגֶד עֵינָיו הַרְבֵּה יוֹתֵר וּבְאֹפֶן אַחֵר לְגַמְרֵי מִזִּכְרוֹן אֵיזֶה דָּבָר אֲשֶׁר שָׁמַע.**

> מסופר ששונאיו של הרמב"ם בארמון מלך מצרים,תכננו מזימה על–מנת להדיחו. הם שאלו אותו בפני המלך, האם כרופא גדול הוא מסוגל לרפא עיוור מלידה. הרמב"ם השיב שהדבר לא ניתן כלל. מיד הכניסו לחדר אדם עיוור ואחד מרופאי החצר טען שהוא יכול להאיר את עיניו. הרופא הוציא מתיקו משחות ומרקחים שונים ומשונים אותם מרח על עיני העיוור. לאחר זמן מה החל העיוור למצמץ בעיניו כאדם היוצא מחדר חשוך לאור השמש, ואז החל לצעוק: אני רואה, אני רואה!
>
> אנשי המלוכה שסביב, ובראשם המלך בעצמו התפעלו מאוד. אולם הרמב"ם עמד על דעתו ולא התרגש כלל. הוא הוציא מכיסו מטפחת אדומה, ושאל את ה'עיוור' - האם רואה אתה את המטפחת? וודאי, השיב העיוור. באיזה צבע היא? המשיך הרמב"ם להקשות. אדום כמובן, ענה העיוור בבטחון. ולפתע פתאום הבין הוא וכל הסובבים שנפל לפח שטמן לו הרמב"ם - מאין יודע עיוור מלידה מהו צבע אדום??

האם ניתן היה להסביר לעיור מהו צבע אדום? וודאי שלא. גוון וצבע הם דברים השייכים למראה העיניים. ניתן לעשות אנלוגיה בין צורת הדבר למראה, ולהסביר לו שכמו שניתן לחוש במישוש בהבדל בין צורה אחת לשניה, כך ישנו הבדל במראה. אך מכיון שלא נוכל להראות לו מהו צבע, תמיד הדבר יישאר מבחינתו כמציאות נעלמת. הוא **יאמין** לסביבתו שכך הדבר, אבל אף פעם לא יוכל **להבין** זאת באמת.

במאמר המוסגר: מכאן גם ניתן להבין עד כמה צריך לנצל את כח הראיה באופן חיובי, והזהירות ממראות שליליים. אסור להמעיט בערך הצפיה במראה אסור, או בבזבוז הזמן בצפיה במראות ריקים מתוכן אמיתי (שעות רבות של צפיה במשחק כדורגל למשל...). ראיית העין עוברת מהר מאוד אל הלב, ומעוררת אותו לדבר עבירה. הרבי מלך המשיח מעורר ומציין שיש לשמור גם את עיניו של תינוק בעריסה, ועורר שלא יסובבו את ראשו של התינוק בתמונות חיות טמאות.

לעומת זאת, הרבי מעורר על ניצול כח הראיה באופן חיובי, כמו לשים על יד התינוק תמונות צדיקים וכדו'. גם לגבי אדם מבוגר, מובא בספרים שראית פני הרבי מועיל ליראת שמים וללימוד התורה, ואפילו ציור פניו במוחו מועיל בלימוד אחר כך.

ד. עיני השכל

7

לקוטי תורה צו י"ז,ב: **וְעִנְיַן רְאִיָּה זוֹ בִּבְחִי' חָכְמָה עַצְמָהּ מַמָּשׁ יוּבַן עַל–דֶּרֶךְ מַה שֶּׁכָּתוּב בְּפִרְי–עֵץ–חַיִּים . . פ"א גַּבֵּי הָאֲרִיזַ"ל שֶׁבִּשְׁעַת הַשֵּׁנָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שָׁמַע בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעְלָה בְּפרשת בָּלָק וּבִלְעָם דְּבָרִים נִפְלָאִים מַה שֶּׁלֹּא יָכֹל לְפָרְשָׁם בִּשְׁמוֹנִים שָׁנִים רְצוּפִים. וְזֶה תְּמוּהַּ לִכְאוֹרָה אֵיךְ יָכֹל לִתְפֹּס בְּמַחְשַׁבְתּוֹ בְּשָׁעָה אחת מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹמַר בְּדִבּוּר פ' (שמונים) שָׁנָה . . . מַה שֶּׁצָּרִיךְ לוֹמַר ס' (שישים) אוֹ פ' (שמונים) שָׁנָה זֶהוּ נִמְנָע. אֲבָל הָעִנְיָן הוּא שֶׁהַשָּׂגָתוֹ הָיָה בִּבְחִינַת רְאִיָּה דְּהַיְנוּ רְאִיַּת עַצְמִיּוּת הַחָכְמָה וְלֹא כְּמוֹ שֶׁמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּבִינָה וְהַשָּׂגָה בִּבְחִינַת אוֹתִיּוֹת וְהִיא לְמַעְלָה מַעְלָה מִבְּחִינַת הַשֵּׂכֶל כְּמוֹ שֶׁמְּלֻבָּשׁ בְּהַשָּׂגָה וְאוֹתִיּוֹת עַד שֶׁיִּתְּכֵן שֶׁמַּה שֶּׁמַּשִּׂיג בִּבְחִינַת רְאִיַּת הַחָכְמָה בְּשָׁעָה וּשְׁתַּיִם כְּשֶׁיִּרְצֶה לְהַלְבִּישָׁהּ בְּאוֹתִיּוֹת יִצְטָרֵךְ עַל זֶה זְמַן ס' אוֹ פ' (שישים או שמונים שנה).**

גם בלימוד ועיון שכלי ישנם שתי הדרכים עליהם דיברנו קודם - השמיעה והראיה.

נתאר לעצמנו רב הניגש אל דבר הלכה, ומעמיק בסברות החולקים בו, על מנת לפסוק במקרה העומד מולו. הוא 'מאזין' במחשבתו לסיפור אותו מספרים בעלי הסברא הזו, ולאחר מכן מאזין לסברת הצד השני. הוא חוכך בדעתו, מוסיף לכאן ולכאן, עד אשר דעתו נוטה לצד אחד, ועל פיה פוסק את פסקו. תמונת ההלכה נבנית פרט אחר פרט, ועוברת שלב אחר שלב עד אשר הוא מגיע לפסק המעשי. אמנם אין הדברים מוחלטים וייתכן שלאחר זמן פסק הרב ישתנה. אם זאת בגלל רעיון חדש שעלה במוחו או אחרים שהאירו את עיניו. כך או כך סברא שכלית גרידא אינה מוחלטת וניתנת לשינויים. כמאמר העולם: "רק כלב לא משנה את דעתו".

בנוסף, כשירצה הרב להורות לתלמידיו את סברתו וללמד את טעמיה, יהיה עליו להשתמש בחכמה רבה, כדי לרדת לדעתו של כל תלמיד. עליו לבחון בדעתו ולבחור את המילים הנכונות, המשלים והדוגמאות המתאימות לתלמיד היושב מולו. שהרי אינו דומה תלמיד זה לתלמיד אחד. ואינה דומה הסברה לאדם מבוגר לעומת ירידה לרמת הילד הקטן.

שונה הדבר במי שהשגתו בתורה באה בדרך של ראיה - זהו לימוד ברמה אחרת לחלוטין. הלומד **רואה** הסברא הרוחנית בטהרתה. לא באמצעות אותיות והוכחות שכליות, אלא הענין עצמו "מאיר" ונראה לו. כך הוא מחובר עם הרעיון באופן מלא, והוא אצלו בהתאמתות מוחלטת ובלתי ניתנת לשינויים. שום קושיא לא יכולה לערער את המסקנא, שכן איזה ערך יש לסברא שכלית, כשהוא רואה ממש את עצם פסק הדין.

[דוגמא לכך: 1+1=2. נוסחה פשוטה אותה מלמדים באופן של ראיה: בדיד אחד על יד בדיד שני יוצר מצב של שני בדידים. כמה פשוט וברור בלי יכולת ערעור.]

בנוסף, ישנם עומקים שלא ניתנים להסברה כלל. אם האדם לא מכיר את מהות הדבר, עשרות הסברים ומשלים יסברו את אזנו, אבל המהות האמיתית והפנימית תמיד תישאר בלתי מושגת (כמו עיוור ועולם הצבעים), ודווקא על ידי הראיה אפשר לתפוס את הענין.

סיפור מפליא הממחיש זאת, מובא בגמרא[7]. מסופר שם על דיון בין אמוראים לרבם - רב. הוא פסק הלכה בענין מסויים, והם הקשו עליו בסברות שכליות הסותרות את פסקו. רב שתק, ולא היה לו מה לענות. למרות זאת לא חזר בו מהפסק, משום שהיה מונח אצלו בוודאות שכך היא ההלכה. הוא ראה בעיני רוחו שכך זה צריך להיות ולא אחרת. אולם הרעיון שעמד מאחורי ההלכה היה מופשט מכדי להביא אותו במילים והסברים.

ה. משה - מצגת חיה

8 לקוטי תורה ואתחנן ג, א: **וְזֶהוּ 'אַתָּה הַחִלּוֹתָ לְהַרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ' דְּלְפִי פְּשׁוּטוֹ אֵינוֹ מוּבָן מַהוּ לְעַבְדְּךָ דַּיְיקָא . . אֶלָּא כִּי פֵּרוּשׁ לְהַרְאוֹת . . שֶׁמֹּשֶׁה זָכָה לִבְחִינַת רְאִיָּה הַנַּ"ל.**

משה רבינו למד את התורה מפי הגבורה באופן של ראיה. דרגת לימוד שהיא לגמרי שונה ונעלית מאופן הלימוד הרגיל. ממילא ההתאחדות (ובלשון החסידות: "התעצמות" - הפיכה לעצם אחד) של משה עם דברי התורה בלתי ניתנת לתיאור.

משה עצמו גם לימד את היושבים לפניו באותו האופן - 'ראיה'[8]. מכך מובנת מעלת הלימוד ממשה עצמו: בנוסף לכך שללמוד מפי אהרון או בניו אינו דומה ללימוד מפי משה שראה בעצמו, עוד זאת, משה רומם את העם והם למדו ממנו עצמו באופן של ראיה.

בלימוד על ידי משה הבנתם בתורה הייתה ברמה בלתי ניתנת לתיאור. התפיסה של לימוד התורה הייתה אצלם באופן מוחשי, וההתחברות עם הקב"ה נותן התורה הייתה באופן של התאמתות מוחלטת.

דרגא זו בלימוד התורה הייתה שייכת רק בדור המדבר, שנשמותיו היו מדרגא נעלית במיוחד. הדור שזכה לראות את השכינה על הים ובמתן תורה. דור שחי באופן ניסי, אכל לחם מן השמים, ולא התעסק עם חיי החולין והחומר.

אך לימוד התורה באופן הזה לא היה מותאם להדור שנכנס לארץ והדורות שאחריו! אלו דורות של נשמות נמוכות יותר, הנדרשות לעבוד עם חומריות העולם; בזעת אפיך תאכל לחם. אלו דורות שלא שייכים לגילוי נעלה כזה בלימוד התורה. נשמות דורות אלו, חווים גילוי אלוקות בדרך של 'שמיעה' בלבד. דרך הבנה שכלית וגילויים המכריחים את המציאות האלוקית. אך מהות הקב"ה לא ניתנת בדרך זו לתפיסה שכלית.

ו. עין בעין יראו

לוחות העזר בכיתת הלימוד עברו שינויים רבים. תמונת הילדות שלנו מבית הספר היא לוח ירוק חלק ובמרכזו דמות מורה מתחלפת פעם בשנה - לוחות הגירים. לוחות שהשרטוט על גביהם היה מרטיט גוו של כל תלמיד (–מצמרמורת ולאו דווקא מפחד מהמורה...), עד שמשרד הבריאות אסר את השימוש בגירים, ועברנו ללוחות הלורדים המחיקים. השנים עברו והיום בכל בית ספר מתקדם ישנו מקרן ומסך, וההוראה מבוססת רבות על מצגות ותרשימים אינטראקטיביים. בכך המורה המתקדם מנסה (לשווא?) לרכז את תלמיד 'דור הפרעת הקשב והריכוז', ולהסיטו ממסך הסמארטפון אל לוח הלמידה.

מארק גליסון, מטובי המורים באוסטרליה, מביא במאמר שכתב בביולי 2013, שלשה-עשר סיבות להשתמש באמצעים חזותיים בעת הלמידה. ובין השאר כותב: אם המוחות שלנו מחווטים באופן חזותי, זה הגיוני להציג אינפורמציה, הוראות, למידה חדשה, ושיטות באופן חזותי! אם חצי מהמוח שלנו מעורב בעיבוד חזותי אך אנו מציגים את השיעורים שלנו בעל–פה או בתבנית טקסט כתוב, עד כמה אנו מצליחים להגיע לתלמידנו? אם 70% מקולטני החישה שלנו נמצאים בעינינו, מדוע אנו ממשיכים לדבר כל כך הרבה כמורים?

בהתייחס לכך שאנו נמצאים בערב הגאולה, אין פלא שהשימוש באמצעים חזותיים נעשה מצוי יותר ויותר.

המצב הגאולתי הוא מצב של ראיה והתאמתות האלוקות. ראשית תהיה הרמת מסך ההעלם. ההצגה הגדולה של המציאות הגשמית הנראית כאילו עומדת מעצמה, תיגמר. העיניים הגשמיות יפתחו ונראה את הקב"ה בעצמו. דרגא גבוהה כזו שאפילו משה לא זכה לה שהרי עליו נאמר: כי לא יראני האדם וחי.

---

7) ביצה ו, א

8) ראה לקו"ש חט"ו עמ' 207 ובהערה 30

9

שער הייחוד מ"ו, א: **זֶהוּ עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ כו' פֵּרוּשׁ עַיִן בְּעַיִן כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם רוֹאֶה אֶת רֵעֵהוּ פָּנִים אֶל פָּנִים, שֶׁעֵינוֹ רוֹאָה עַל עֵין רֵעֵהוּ וְעֵין רֵעֵהוּ רוֹאָה עַל עֵינוֹ . . שֶׁעַכְשָׁו נֶאֱמַר כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי וְכֵן וּפָנַי לֹא יֵרָאוּ, גַּם בְּנִשְׁמַת מֹשֶׁה. וּלְעָתִיד לָבוֹא, עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ כו' וְכֵן וְהָיוּ עֵינֶיךָ רוֹאוֹת כו'.**

גם בלימוד התורה יהיה שינוי גדול. מלך המשיח יורה את התורה לעם ישראל על ידי ראיה מוחשית בעיניים הגשמיות. לא רק שתתגלה פנימיות התורה - 'סוד טעמי'ה ומסתר צפונותי'ה', סודות כאלה שאינם יכולים להתגלות כיום, גם אופן ההוראה שלהם לעם יהיה ברמת הנעלית ביותר.

בכך גם ניתן להבין מדוע משה יישב בישיבתו של משיח, כיון שיתגלו סודות גבוהים וחדשים שלא נחשפו קודם לגאולה. וגם הלימוד בדרך של ראיה יהיה נעלה יותר, כיון שתהיה זו ראיה מוחשית ולא רק עיני השכל.

הראיה תהפוך סברות מופשטות למובנות בפשטות. דרגות אלוקיות נעלות תהפוכנה למציאות מובנת ונתפסת. ההשפעה של הלימוד באופן חזותי, תשפיע על מהות האדם ותשפיע גם על הגוף הגשמי, בחוויה מושלמת.

האופן הזה גם מאפשר ללמד את כל עם ישראל בבת אחת:

חסרון השמיעה הוא שישנו צורך להשתמש במילים המותאמות לפי דרגתו ורמתו של כל שומע ושומע. לעומת זאת בראיה, אין צורך במלל רב. הצגת הדברים חזותית נתפסת אצל כל אחד ואחד, מהגדול שבגדולים עד הקטן שבקטנים, בבת אחת.

"והיה מידי שבת בשבתו ומידי חדש בחדשו יבוא כל בשר להשתחוות לפני". נתאר לעצמנו את המצב העתידי בכל שבת או ראש חודש. כל עם ישראל מגיע אל בית המקדש. עניני שמיא יטיסו את כולם מכל קצוות ארץ ישראל, המתפשטת בשטחה על כל העולם. אז יעמוד הרבי מלך המשיח ויפצח בלימוד תורה, אותו ימסור באופן מפליא ביותר לכל העם כולו יחדיו.

10

לקוטי תורה צו י"ז,ב: **בְּמֹשֶׁה כְּתִיב וַיַּרְא רֵאשִׁית לוֹ, וְרָצָה מֹשֶׁה לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינָה זוֹ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת אֶרֶץ חֵפֶץ, וְלֹא פָּעַל. וְלָכֵן נֶאֱמַר וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל שְׁמַע כו'. כִּי אִם לְעָתִיד יִהְיֶה גִּלּוּי בְּחִי' זוֹ בִּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל עַל–יְדֵי מָשִׁיחַ . . וְעַל דֶּרֶךְ גִּלּוּי זֶה, הוּא שֶׁיִּהְיֶה גִּלּוּי טַעֲמֵי הַמִּצְוֹת לְעָתִיד לָבוֹא, . . וְעַל זֶה נֶאֱמַר הִנֵּה יַשְׂכִּיל עַבְדִּי כו', שֶׁיֵּשׁ בִּבְחִינָה זוֹ גַּם כֵּן עֲלִיּוֹת לְאֵין קֵץ.**